

6.6.2013

Dnro 3109/4/11

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Iisa Suhonen

TIETOJEN ANTAMISESSA EPÄSELVYYKSIÄ SILLOIN KUN VANKIPOTILASTA HOIDETAAN VANKILAN ULKOPUOLELLA

1 KANTELU

Kantelija (jäljempänä myös potilas) arvosteli 30.8.2011 saapuneessa kirjeessään muun muassa Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin (HUS) menettelyä potilastietojen luovuttamisessa. Kirjoituksessa todetaan, että huolimatta oikeusasiamiehen 26.8.2010 antamasta päätöksestä, hänen potilastietojensa on luovutettu ilman hänen suostumustaan - - - vankilan poliklinikalle. Kantelijan mukaan hän on elokuussa 2010 Vankisairaalaan tullessaan rajoittanut tietojenluovutus-oikeutta siten, että - - - vankilan poliklinikalle ei saa toimittaa häntä koskevia tietoja. Kantelijan mielestä HUS on rikkonut salassapitovelvollisuutensa, kun se on toiminut - - - vankilan ohjeistuksen mukaan 27.6.2011 asti pyytämättä potilaan lupaa lähettää tietoja. HUS:n potilastietojärjestelmään on kantelijan vaatimuksesta lisätty 27.6.2011 kielto siitä, että häntä koskevia tietoja ei saa antaa - - - vankilan lääkärille, poliklinikalle tai vankilalle.

- - -

3 RATKAISU

3.1 HUS:n menettely potilastietojen toimittamisessa

3.1.1 Oikeusasiamiehen aiempi kannanotto

Olen antanut 26.8.2010 (dnro 4601/4/09) kantelijan asiassa päätöksen, joka koski muun muassa HUS:n menettelyä potilasasiakirjojen toimittamisessa - - - vankilan lääkärille. Olen tuolloin todennut, että kantelijan potilasasiakirjoista ilmeni, että potilas oli antanut suostumuksensa luovuttaa lähettävälle lääkärille ja jatkohoidosta huolehtiville terveydenhuoltoyksiköille/lääkärille häntä itseään koskevat kaikki jatkohoidon kannalta tarpeelliset hoitotiedot. Näin ollen HUS:lla oli oikeus lähettää käynneistä laaditut hoitotiedot vankilan poliklinikalle, joka huolehti jatkohoidosta.

Asiassa ilmeni lisäksi, että kantelijalle itselleen ei ollut lähetetty hoitoyhteenvetoja. Tämä johtui selvityksen mukaan siitä, että HUS:lle oli tullut vankilan poliklinikalta ohje, jonka mukaan hoitoyhteenvedet tuli lähettää ainoastaan vankilan poliklinikalle. Kuitenkin – siltä osin kuin kyseessä oli uuden potilasasiakirja-asetuksen voimaan tulon jälkeen laadituista hoitoyhteenvetoista – yhteenvedo potilaalle annettusta hoidosta jatkohoito-ohjeineen tulee toimittaa myös potilaalle. Totesin, että vankilan poliklinikka ei voinut pelkällä ohjeistuksellaan rajoittaa tätä

potilaan oikeutta. Tämän vuoksi HUS:n olisi tullut toimittaa hoitoyhteenvedot myös potilaalle. Saatoin tämän käsitykseni HUS:n tietoon.

3.1.2 Selvitys

HUS:sta saadun selvityksen mukaan ylilääkärin toimesta on 3.8.2011 poistettu kantelijan potilastietojärjestelmästä huomautus, että kaikki asiointi tapahtuu vankilan poliklinikan kautta. Tämän jälkeen hoidon loppuarvio ajalta 29.10.2008–26.3.2011 on lähetetty 9.9.2011 potilaalle ja inhimillisen erehdyksen vuoksi virheellisesti väärään osoitteeseen - - - vankilan lääkärille. Selvityksessä todetaan, että kyseessä on ollut kuitenkin sama loppuarvio, jonka reumatologian erikoislääkäri on lähettänyt jo 26.3.2011, jolloin kielto ei ollut vielä voimassa.

Rikosseuraamuslaitoksen terveydenhuoltoyksiköstä saadun selvityksen mukaan nyt puheena olevassa asiassa on kysymys hoidosta, jossa potilaan hoidosta vankilassa vastaava lääkäri on lähettänyt potilaan terveydenhuoltoyksikön kustantamana vankilan ulkopuolelle erikoislääkärin konsultaatioon. Selvityksen mukaan kantelija on siirretty - - - vankilasta 3.8.2010 Vankisairaalaan Hämeenlinnaan ja on ollut edelleen siellä hoidossa selvitystä annettaessa eli 25.11.2011. Hoitovastuu on ollut siellä ja yhteydet mahdollisiin muihin hoitopaikkoihin on hoidettu Vankisairaalaan käsin, ei vankilan poliklinikalta. Terveydenhuoltoyksikkö ei ole toimittanut Vankisairaalan selvitystä asiassa.

Kantelun liitteenä on HUS:n potilastietojärjestelmän henkilötietojen näytöstä otettu tuloste 27.6.2011, jonka huomautus-kenttään on merkitty seuraavat tekstit:

Potilaan kielto: ei tietoja - - - vankilan lääkärille, poliklinikalle tai vankilalle. 27.6.2011.

*Kaikki potilasta koskeva asiointi tapahtuu - - - vankilan pkl:n kautta! Ei koskaan saa ilmoittaa pot:lle vast.ottoaikaa tms.
Siis: [vankilan nimi ja osoitetiedot poistettu]*

Lisäksi kantelun liitteenä on 4.8.2011 päivätty, HUS:n tietosuojavastaavan kirje, joka on osoitettu kantelijan asiamiehelle. Siinä ilmoitetaan, että ylilääkäri on poistanut EOA:n päätöksen mukaisesti tiedot potilastietojärjestelmästä kantelijan henkilötiedoista. Kirjeen mukaan on oheistettu potilastietojärjestelmän henkilötietojen näytöstä otettu tuloste 3.8.2011, jonka huomautus-kenttään on merkitty seuraava teksti:

Potilaan kielto: ei tietoja - - - vankilan lääkärille, poliklinikalle tai vankilalle. 27.6.2011.

3.1.3 Kannanotto

Rikosseuraamuslaitoksen terveydenhuoltoyksiköstä annetun selvityksen mukaan kantelija on käynyt terveydenhuoltoyksikön lääkärin lähettämänä ja terveydenhuoltoyksikön kustantamana HUS:ssa. Myös Vankisairaala kuuluu terveydenhuoltoyksikköön.

Oikeuskirjallisuudessa on vakiintuneesti katsottu, että kunnan ostaessa terveydenhuoltopalveluja esimerkiksi yksityiseltä palvelujen tuottajalta, tämän ostopalvelusopimuksen mukaisten palvelujen toteuttamisessa laaditut asiakirjat ovat toimeksiantajan asiakirjoja. Toimeksiannon yhteydessä syntyy asiakirjoja, jotka ovat toimeksiantosuhteessa laadittuja ja toimeksisaajan hallussa. Näin ollen toimeksiantajalla rekisterinpitäjänä on oikeus saada kaikki haluamansa toimeksiantosopimuksen perusteella muodostuneet asiakastiedot (näin Ylipartanen: Tietosuoja terveydenhuollossa, 2010, s. 93).

Mielestäni edellä todettu kuntien ostamista terveydenhuoltopalveluista soveltuu myös vankilan terveydenhuollon ostamiin terveydenhuoltopalveluihin. Katson, että silloin kun vanki käy Rikosseuraamuslaitoksen terveydenhuoltoyksikön lähettämänä ja kustantamana tutkimuksessa tai hoidossa, on vankilan terveydenhuollolla oikeus saada tätä tutkimusta tai hoitoa koskevat tiedot.

Edellä olevaan viitaten totean, että HUS:sta on voitu toimittaa yhteenveto annetusta hoidosta sille taholle, joka on sen kustantanut. Potilas ei voi käsitykseni mukaan kieltää tietojen lähettämistä tällaisessa tapauksessa.

HUS:n selvityksen mukaan hoidon loppuarvio on lähetetty inhimillisestä erehdyksestä - - - vankilan poliklinikalle eikä Vankisairaalaan. Totean, että sairaalan poliklinikalla ei ole ilmeisesti ollut tietoa siitä, että potilas oli siirretty Vankisairaalaan. Kyse on kuitenkin ollut hoitajaksosta, josta osa on toteutunut aikana jolloin kantelija oli käynyt HUS:ssa - - - vankilan poliklinikan lääkärin läheteellä. Asia ei anna minulle aihetta toimenpiteisiin.

3.2

HUS:n potilastietojärjestelmään merkityt tiedot ja ohjeet

Kantelijaa koskevissa HUS:n potilastietojärjestelmän henkilötiedoissa on ollut 3.8.2011 asti ohjeistus siitä, että *kaikki* potilasta koskeva asiointi tapahtuu - - - vankilan poliklinikan kautta. Kantelukirjeessä todetaan, että kantelija on Vankisairaalaan siirryttyään täyttänyt siellä tietojenluovutuslomakkeen, jossa hän on rajoittanut tietojensa antamista - - - vankilan poliklinikalle tai lääkärille. Tältä osin totean, että tämä kieltä koskee Vankisairaalan potilastietojärjestelmään vietyjen tietojen luovuttamista eikä HUS:n potilastietojärjestelmän tietojen luovuttamista. Käsitykseni mukaan kantelija on siten vasta 27.6.2011 kieltänyt HUS:ia luovuttamasta tietoja - - - vankilaan.

HYKS Medisiinisen tulosityksikön ylilääkärin selvityksessä todetaan, että potilastietojärjestelmiä ei ole suunniteltu käsittelemään sellaista tilannetta, että potilas on vankilassa, josta käsin hän kieltää tietojen lähettämisen sille lääkärille, joka vankeinhoitolaitoksen kautta häntä kuitenkin hoitaa.

Viitataan edellä toteamaani siitä, että silloin kun kyse on Rikosseuraamuslaitoksen terveydenhuoltoyksikön maksamasta hoidosta tai tutkimuksesta, ei vankipotilas voi kieltää tietojen toimittamista häntä hoitavalle vankilan terveydenhuollon yksikölle. Näin ollen potilaan kiellolla on merkitystä ainoastaan silloin, kun kyse on muusta hoidosta tai tutkimuksesta. Potilaalle itselleen tulee kuitenkin toimittaa aina häntä koskevat hoitoyhteenvedot ja esimerkiksi hänen henkilötietolain nojalla pyytämänsä tiedot. Nämä tulee toimittaa suoraan potilaan nimellä eikä vankilan poliklinikan kautta. Olen toisen asian yhteydessä todennut, että jos kuitenkin tällaista postia tulee erehdyksessä vankilan poliklinikalle, tulee se toimittaa välittömästi potilaalle. Asia olisi hyvä ottaa esille myös vankilan ulkopuolisten terveydenhuollon yksiköiden kanssa silloin

kun ne lähettävät potilaalle kuuluvaa postia suoraan vankilan poliklinikalle.¹ Näin tulisi menettellä luonnollisesti myös silloin, jos potilasta koskevaa postia tulee vankilan poliklinikalle, joka ei ole enää hoitovastuussa vaan potilas on siirtynyt toisen vankilan poliklinikan hoitovastuuseen vankilasiirron seurauksena tai esimerkiksi Vankisairaalaan, kuten kantelijan kohdalla on tapahtunut.

Totean vielä, että käytettävissäni olevan selvityksen perusteella HUS:n ja Rikosseuraamuslaitoksen terveydenhuoltoyksikön välisessä tiedonkulussa näyttäisi olevan parantamisen varaa. Esimerkiksi kantelijan kohdalla HUS:n potilastietojärjestelmässä ei ilmene, että potilaan hoidosta on jo 3.8.2010 alkaen vastannut Vankisairaala, eikä - - - vankilan poliklinikka.

Asia ei anna minulle aihetta muihin toimenpiteisiin kuin että saatan edellä todetun Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin ja Rikosseuraamuslaitoksen terveydenhuoltoyksikön tietoon.

Hoito- ja tutkimusajankohdtien ilmoittamisesta totean kuitenkin seuraavaa.

3.3

Hoito- ja tutkimusajankohdista ilmoittaminen

Rikosseuraamuslaitos on 2.12.2010 antanut vankien terveydenhuollon järjestämisestä määräyksen (29/004/2010), jonka kohdassa 12 käsitellään vangin lähettämistä joko konsultatiokäynnille tai sairaanhoitoon vankilan ulkopuolelle. Siinä todetaan muun muassa, että turvallisuussyistä vankilan ulkopuolisen hoidon ajankohdasta ei ilmoiteta etukäteen vangille. Tiedossani on, että Rikosseuraamuslaitoksen terveydenhuoltoyksikkö on tehnyt HUS:n kanssa sopimuksen, jonka mukaan HUS ei ilmoita vankipotilaalle poliklinikka-aikoja, vaan ilmoitus tehdään suoraan vankilan poliklinikalle.

En ole pitänyt edellä todettua menettelyä potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain vastaisena, jos vankilan poliklinikka huolehtii siitä, että potilas saa poliklinikan kautta tiedon hoitoon pääsystä.² Jos vankilassa arvioidaan, että tarkan ajankohdan ilmoittamiseen sisältyy turvallisuusriski, eikä tarkkaa ajankohtaa voida tästä syystä ilmoittaa, tulee hoitoon pääsyn ajankohdasta ilmoittaa vangille kuitenkin vähintään kuukauden tarkkuudella. Tämä perustuu siihen, että sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto (Valvira) on pitänyt riittävänä, että arvioitu hoitoon pääsyn ajankohta ilmoitetaan potilaalle kuukauden tarkkuudella.

Vangin kohdalla edellä todettu edellyttää yksilöllistä arviointia turvallisuusriskistä. Pääsääntö kuitenkin olisi, että vangille ilmoitetaan tarkka hoitoon pääsyn ajankohta, jos se on tiedossa. Olen saattanut tämän käsitykseni Rikosseuraamuslaitoksen tietoon ja pyytänyt sitä ilmoittamaan 30.9.2013 mennessä, mihin toimenpiteisiin käsitykseni antoi aihetta.

3.4

Hoitoyhteenvedon toimittaminen potilaalle

Potilasasiakirjoista annetun sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksen (298/2009) 8 §:n 3 momentin mukaan yhteenvedo potilaalle annetusta hoidosta jatkohoito-ohjeineen tulee toimittaa potilaalle viipymättä. Yhteenvedo tulee myös kiireettömässä tapauksessa lähettää viiden vuorokauden kuluessa hoidon päättymisestä.

---

1 Oikeusasiamiehen ratkaisu 28.3.2013 (dnro 2734/4/11). Päätöstä ei ole julkaistu oikeusasiamiehen verkkosivuilla.

2 Oikeusasiamiehen ratkaisu 21.3.2013 (dnro 3735/4/11). Päätöstä ei ole julkaistu oikeusasiamiehen verkkosivuilla.

HUS:n selvityksen mukaan kantelijalle on lähetetty 29.10.2008–26.3.2011 väliseltä ajalta laadittu hoidon loppuarvio 9.9.2011. Selvityksessä todetaan, että kyseessä on sama loppuarvio, jonka reumatologian erikoislääkäri on lähettänyt jo 26.3.2011. Selvityksestä tai käytettävissäni olevista potilasasiakirjoista ei ilmene, onko myös potilas saanut loppuarvion jo tuolloin. Asia ei anna minulle aihetta muihin toimenpiteisiin, kuin että kiinnitän Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin huomiota siihen, että hoitoyhteenvedot tulee toimittaa viipymättä.

- - -

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2 ja 3.4 esitetyn Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän konsernihallinnon hallintoylilääkäriin tietoon.

Saatan edellä kohdassa 3.2 esitetyn Rikosseuraamuslaitoksen terveydenhuoltoyksikön johtajaylilääkäriin tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän heille jäljennöksen tästä päätöksestäni.